

DIN ISTORICUL PARTIDULUI NAȚIONAL-POPULAR ÎN BANAT ÎN A DOUA JUMĂTATE A ANULUI 1946

Radu Păiușan*

Cuvinte cheie: *Partidul Național-Popular, 1946, Partidul Comunist Român, Blocul Partidelor Democratice.*

Mots cles: *Parti National-Populaire, 1946, Parti Communiste Roumain, Bloc des Partis Démocrates, pro-communiste.*

From the History of National-Popular Party in Banat in the Second Half of the Year 1946

(Abstract)

Popular-National Party entered relatively late on the political stage, made as a part of communist party. It supposed to include sections of population hereupon the parties of workes did not have any acces, because they could not troust the communists. Beeing aware of the fact that half of Romania's population was not fully political woven or did not have any political condolence, communist have decided the transformtion of one organization, under their command, named as Patriots -Union, in a Political-Party. If in the Patriots-Unions could activate members of some parties and pro-communist organizations, the new party was like an independent-political organization, it use to activate in it's own name under different domes, under the command of P.C.R., like national democratic front, Block of democracies parties, and finally The popular democracy. To delude the ones that they were directed to, more exactly to the middles woven, the urban and rural intelectuality, public and particular officialdoms, industries, salespeople, workers, woman and young-men, the new party that was founded in january 1946, programaticts desideratums, fundamentals complaints of romanians: Monarchy, School, Church, Family and Traditions. To confuse even more the public opinion in the name of party was also included the word "national", in one moment that the supposed internationalist proletarism was getting ready. In the program of the party was not remembered of the sovietical kolkhoz and bloscevic ideology, he was counting of good faith of the one that have never been in militant politics in the interbelic times.

Constituit la începutul anului 1946, Partidul Național-Popular a desfășurat, în Banat, o activitate destul de intensă¹.

În cadrul congresului organizației național-populare din județul Timiș-Torontal, desfășurat în data de 30 iunie 1946, a fost prezentat raportul secretarului general al organizației timișene, profesorul Vichente Ardelean. Acesta a arătat situația organizației la zi începând cu municipiul Timișoara, reședința județului, care a început să fie organizată abia în cursul lunii iunie. Cu organizarea partidului la nivelul municipiului a fost însărcinat generalul D. M. Constantinescu, proaspăt intrat în partid, și în care scop a fost ales președintele organizației municipale.

Astfel organizația județeană național-populară avea, ca și conducător, un militar, pe generalul Teodor Șerb, iar cea municipală, tot un general, D.M. Constantinescu. Acesta urma să constituie comitete în patru sectoare, și anume în cartierele: Cetate, Fabric, Iosefin și Elisabetin. Sectorul V Mehala nu avea organizație, deoarece nu dispunea de suficienți membri, nefiind înscriși – în acel sector – decât cinci aderenți. Ca număr de membri, pe cartiere situația se prezenta astfel: sectorul I Cetate- 46 de membri, sectorul II Fabric – 46 de membri, III Elisabetin – 68 de membri, IV Iosefin – 40 de membri, în total – 200. Ca repartizare pe profesii, cei mai numeroși erau funcționarii de stat – 93, comercianții – 15, fiind reprezentați mai puțin studenții – 1 și învățătorii – 1. Ca organizare în teritoriu, din cele 13 reședințe de plasă din județ, doar 3 erau organizate: Gătaia, Jimbolia și Ciacova având comitete de plasă, celelalte aveau doar comitete locale. Se estima că totalul membrilor înscriși era de 1.531. Se mai arăta, în raportul secretarului general, că din cele 244 de comune rurale din județ, erau

* Radu Păiușan, Universitatea de Vest Timișoara, B-dul Vasile Pârvan, nr. 4.

¹ Radu Păiușan, Aspecte ale constituirii Partidului Național-Popular în Banat la începutul anului 1946, *SIB*, XXXIV, Timișoara, (2010), 118–130; Idem, Noi aspecte ale activității Partidului Național-Popular în Banat în anul 1946, *Banatica*, 21, (2011), 427–443 și Idem, Din istoricul activității Partidului Național-Popular în Banat în anul 1946, *AnB*, S. N., Arheologie-Istorie, XIX, (2011), 493–501.

organizate cu comitete 44, iar în 101 comune existau membri național-populari².

Conform statisticii pe profesii, rezultă că majoritatea erau țărani – 1.851, apoi funcționari publici – 189, meseriași – 83, industriași și comercianți – 30 etc. După statistica pe plăși, P.N.P.-ul avea cei mai mulți membri în plasa Jimbolia – 337, apoi Periam – 197, Gătaia – 181, Deta – 117 și cei mai puțini în plasa Sânnicolau Mare – 3. În județ erau, în medie, 40 de membri pe organizație locală³.

Situația organizatorică slabă a partidului în Timișoara, față de județ, era explicată de către prof. Ardelean prin faptul că, în municipiu, clasele sociale se mențineau încă în rezervă în ceea ce privea P.N.P.-ul. Comercianții, industriașii și meseriașii erau rezervați, probabil – afirma secretarul general al organizației național-populare județene – din cauza legilor economice pe care aceștia nu înțelegeau că erau dictate de imperativul situației țării de atunci. În această privință, au fost făcute solicitări ca să se deplaseze la Timișoara V.V. Protopopescu, secretarul general al Subsecretariatului Aprovizionării, pentru ca să explice situația economică și măsurile luate.

O altă cauză a situației precare în care se afla organizația P.N.P. din Timiș-Torontal pornea de la faptul că acesta era singurul partid din Blocul Partidelor Democratice care nu a reușit să aibă o organizație feminină și una de tineret⁴.

Secretarul general al organizației național-populare din județul Timiș-Torontal atrăgea atenția delegaților din provincie că rămânea un timp foarte limitat în care se putea continua cu organizarea partidului în județ, deoarece, de la data de 25 iulie 1946, când începea campania electorală, orice activitate politică, în cuprinsul județului, nu se va putea face decât în colaborare cu toate partidele din Bloc. Raportul secretarului general se încheia într-o notă optimistă, în sensul că numărul membrilor partidului va crește, pe măsură ce va fi cunoscut programul acestuia⁵.

Intervenind în discuție, generalul în rezervă Teodor Șerb, președintele organizației național-populare din județul Timiș-Torontal, a făcut un scurt expozeu despre situația politică din județ, subliniind raportul de forțe între partidele care formau B.P.D.-ul, și cele din opoziție. În acest context, generalul Șerb a insistat asupra P.N.P.-ului, care, după afirmațiile sale, deși înființat

târziu, după ce toate celelalte partide existau deja, totuși, datorită scopului nobil pentru care a fost creat și prin programul său complet, care satisfăcea exigențele tuturor păturilor sociale și, mai ales, ale clasei mijlocii, a luat un avânt puternic și a prins rădăcini, mai ales la sate, unde numărul membrilor partidului se înmulțea rapid. În finalul expozeului său, generalul Teodor Șerb a făcut un apel călduros la cei prezenți la congres, să-și intensifice activitatea în toate comunele din județ pentru a lămurii păturile țărănești ca să nu dea crezare propagandei mincinoasă pe care o făcea opoziția, adică partidele cu adevărat democratice, pentru că singurul drum care putea duce țara spre fericire era drumul pe care mergea B.P.D.-ul⁶.

În intervenția sa, prefectul Valeriu Novacu reliefa faptul că trebuia depășit provizoriul și ales un comitet permanent al organizației național-populare din județul Timiș-Torontal. A mai subliniat faptul că, în calitatea sa de prefect, în deplasările făcute pe teren, în județ, a avut ocazia să constate că P.N.P.-ul era bine primit cu programul său în rândurile populației de la țară⁷.

La discuțiile din cadrul congresului organizației național-populare din județul Timiș-Torontal a luat parte și dr. Ioan Țicu, președintele P.N.P.-ului din județul Caraș. Prin cuvântul său, dr. Țicu a adus salutul național-popularilor cărășeni și a declarat că, în acel moment, se dădeau lupte istorice cu partidele tradiționale. Acesta a rostit o adevărată filipică la adresa P.N.Ț.-Maniu, al cărui membru a fost, citând – pentru justificarea intervenției sale polemice – un articol din ziarul *Tribuna* din 3 martie 1915, semnat de liderul Partidului Național din Transilvania, Ghiță Pop, în care acesta ar fi preconizat renunțarea la teritoriul pur românesc în favoarea monarhiei austro-ungare, acesta mai afirmând că Banatul ar fi trebuit să fie complet abandonat de către România. În încheierea intervenției sale, dr. Țicu a făcut un apel la conștiința bănățenilor, pentru că aceștia să fie vigilenți „în mâna cărora își pun destinul neamului și al țării, întrucât tocmai acei care, în trecut, am văzut ce calde sentimente naționaliste aveau, au îndrăznit să se erijeze în apologeți ai naționalismului”⁸.

După intervenția inspectorului general administrativ, col. Nicolae Zaharia, a luat cuvântul, în finalul congresului, dr. Ion Barbu, delegatul C.C. al P.N.P. Acesta a făcut un expozeu politic asupra situației internaționale, referindu-se și la conferința celor patru miniștri de externe de la

² Serviciul Județean Timiș al Arhivelor Naționale (în continuare SJTAN), *fond Comitetul județean Timiș-Torontal al Partidului Național-Popular*, d. 2/1946, f. 65.

³ *Ibidem*, f. 66.

⁴ *Ibidem*, f. 65.

⁵ *Ibidem*, f. 66.

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*, f. 67.

Paris, precum și la acțiunea politică întreprinsă pe plan internațional de către politicienii maghiari în problema Ardealului de nord⁹, problemă care – afirma vorbitorul – a fost rezolvată pentru țara noastră „cu ajutorul neprecupețit pe care ni l-a dat marea noastră vecină de la răsărit, U.R.S.S., alături de vechea noastră prietenă, Franța”¹⁰.

Vina agitațiilor naționaliste era pusă, de către delegatul C.C. al P.N.P., atât pe seama naționaliștilor români, cât și pe ai celor din străinătate. În continuare, în expozeul său, dr. Ion Barbu a subliniat realizările guvernului Petru Groza, printre care și restituirea nord-vestului Transilvaniei¹¹, spulberând, astfel, ultima încercare de agitație pe această chestiune, fie această chestiune din partea atât a reacționarilor noștri (care nu sunt nominalizați – *n.n.*), cât și a celor din străinătate, prin manevrele lor perfide, încearcă din nou să producă starea de neîncredere între popoarele conlocuitoare (formulare inexactă, pentru că este vorba de națiunea majoritară și minoritățile naționale – *n.n.*) din țară¹¹.

Conform afirmațiilor delegatului Comitetului Central al Partidului Național-Popular, trebuia să se producă o ruptură cu trecutul considerat politicianist. În același sens, afirma vorbitorul, alegerile care se apropiau trebuiau să justifice, față de străinătate, așa-zisa aderență a maselor populare românești la marea luptă pentru crearea unui viitor politic mai bun și mai drept în țară. Din punct de vedere economic, dr. Ion Barbu afirma că trebuia să se lupte pentru „evitarea unei catastrofe economice ca în Ungaria, unde inflația a ajuns la maximum”¹².

A urmat raportul Secției financiare, prezentat de col. Nicolae Gălășanu, președintele acesteia. În raport se afirma că această secție a fost înființată în județul Timiș-Torontal la 1 martie 1946, când a fost lichidată gestiunea Uniunii Patrioților¹³.

Nicolae Gălășanu a devenit președintele Secției financiare datorită demisiei președintelui acesteia, Jacques Hellmann. Din raportul secției rezultă că în conformitate cu instrucțiunile primite, în 27 martie 1946, de la Comitetul Central al P.N.P., Comitetul Județean Financiar, cum se numea pe atunci, trebuia să aibă în frunte un comerciant sau industriaș, secondat de trei vicepreședinți și drept urmare a acestor ordine, a fost aleasă următoarea conducere: președinte – Jacques Hellmann,

vicepreședinți – col. Nicolae Gălășanu, industriașul Anton Hollender și Ernest Ascher, tot industriaș, dar în urma demisiei lui J. Hellmann, postul de președinte a fost ocupat de către Nicolae Gălășanu, iar ceilalți – vicepreședinți¹⁴.

S-a trecut, apoi, la alegerea Comitetului Județean al organizației național-populare din județul Timiș-Torontal, comitet ales nu prin vot, ci prin aclamații, și care devenea, acum, definitiv, deci nu mai era interimar. Comitetul era format din 44 de membri și avea, ca președinte, pe generalul de divizie Teodor Șerb, iar printre membri se numărau și ziaristul Alexandru Jebeleanu, Mircea Munteanu, Anton Hollender etc.¹⁵

Președintele comitetului județean nou ales, generalul Teodor Șerb, a propus trimiterea a trei telegrame: una – regelui Mihai, a doua – lui Petru Groza și a treia – lui Mitiță Constantinescu, președintele P.N.P. din România¹⁶.

S-a trecut, apoi, la alegerea Biroului Politic al Comitetului Județean al P.N.P. din județul Timiș-Torontal. Biroul era format din: președinte – general Teodor Șerb, vicepreședinți – dr. Valeriu Novacu, general D.M. Constantinescu, prof. Vichente Ardelean, avocat Nicolae T. Ionescu, colonel Teodor Dinculescu, secretar general – Pandeli Eustațiu, secretar adjunct: Nicolae Ionescu-Papastelatu și colonelul Nicolae Gălășanu; membrii: procuror Ion Blănaru, dr. Eduard Karner și casier Tiberiu Solomon¹⁷.

Dar P.N.P.-ul nu se impusese, încă, ca un partid puternic în marea majoritate a localităților din județul Timiș-Torontal. Astfel, din darea de seamă a organizației național-populare din comuna Toager, se constată că, dintre partidele din B.P.D., doar Frontul Plugarilor deținea 20%, iar P.N.P.-ul 10%, pe când P.N.Ț.-Maniu și P.N.L.-Brătianu dețineau 70% din încrederea populației¹⁸.

La doleanțe, organizația național-populară din localitatea bănățeană amintită mai sus, propunea ca și recolta anului 1946 să fie vândută liber și să nu se ceară cotele obligatorii¹⁹, fapt care era în detrimentul agricultorilor și în cel al aprovizionării populației civile și a armatei²⁰.

¹⁴ *Ibidem*, d. 2/1946, f. 68.

¹⁵ *Ibidem*, d. 3/1946, f. 169.

¹⁶ *Ibidem*, d. 2/1946, f. 69.

¹⁷ *Ibidem*, d. 3/1946, f. 170.

¹⁸ *Ibidem*, d. 2/1946, f. 71.

¹⁹ Pentru introducerea cotelor obligatorii în Banat vezi și Eusebiu-Marcel Narai, *Viața economică și socială în județele Caraș și Severin (1944–1948) (I)*, Timișoara, (2010), 93.

²⁰ SJJTAN, *fond Comitetul Județean T.-T. al P.N.P.*, d. 2/1946, f. 71.

⁹ Titu Georgescu, *România între Yalta și Malta*, București, (1993), 210–230.

¹⁰ SJJTAN, *fond C.J. T.-T. al P.N.P.*, d. 2/1946, f. 67.

¹¹ *Ibidem*.

¹² *Ibidem*, f. 68.

¹³ *Ibidem*, d. 3/1946, f. 167.

În aceeași zi, de 30 iunie 1946, a avut loc și congresul organizației național-populare din județul Severin, congres desfășurat în sala Teatrului Comunal din Caransebeș. La el au participat 54 de delegați ai comunelor și plășilor din județ. Biroul congresului a fost format din dr. Victor Ungar – președinte, Romulus Domșa, Ioan Gheju, Eugen Manerman și Mihai Feneșan²¹.

Raportori ai congresului au fost Romulus Domșa, care a prezentat situația politică din județ, Grigore Bugarin²² – raportul secției de Presă și Propagandă, Ioan Lăzărescu – raportul secției financiare, dr. Ion Planchitiu – raportul Cercului de Studii, iar Nicolae Popa, secretarul general al organizației național-populare a județului, a dat citire raportul P.N.P.-ului din județul Severin pe timp de un an²³.

A fost ales, apoi, noul comitet al organizației județene Severin al P.N.P., format din: dr. Victor Ungar, Nicolae Popa, Mihai Feneșan, Ioan Lăzărescu etc. Ca președinte al comitetului organizației județene național-populare a fost ales, de către congres, dr. Victor Ungar, aducându-i-se și mulțumiri fostului președinte Victor Mișuț, care demisionase din motive de boală.

La acest congres a fost discutată și o problemă de principiu, aceea a raporturilor dintre partidele care formau B.P.D.-ul, a activității politice anterioare, ceea ce demonstra faptul că Blocul nu era monolitic, iar partidele componente, între care și P.N.P.-ul, mai aveau încă curajul să-și afirme propriile orientări în fața P.C.R.-ului. În acest sens, președintele nou ales al organizației național-populare din județul Severin, dr. Victor Ungar, a prezentat congresului organizației județene incidentul amestecului, catalogat ca nemotivat, al partidelor social-democrat și comunist, în ceea ce privea excluderea unor delegați ai P.N.P.-ului din Comitetul Electoral Județean al B.P.D.-ului, inventând motive legate de atitudinile politice pe care aceștia le-au avut în trecut. Dr. Victor Ungar declara că „având în vedere că partidul nostru (P.N.P.-ul – *n.n.*) funcționează în baza unui statut propriu care-l califica de partid independent și că partidul nostru face parte din Blocul Partidelor Democratice, cu drepturi egale, pe urmă că acest partid are, în programul său, democratizarea claselor de mijloc și, ca atare, pentru membrii înscrși răspunde numai P.N.P., crede că acest amestec poate avea loc, sau cel puțin

nu poate avea loc în forma făcută. De aceea, cere congresului județean să se pronunțe în cauză”²⁴.

Prin hotărârea congresului organizației național-populare din județul Severin, luată cu unanimitate de voturi, se dispunea că „orice amestec în treburile interne ale partidului nostru, ori de unde ar veni, îl consideră ca un gest neadmisibil și nepoliticos pentru membrii care fac parte din partid, și pentru ținuta lor în realizarea programului răspunde partidul și nimeni altul nu poate decât, eventual, să ne sesizeze, pe cale oficială, asupra vreunei eventuale neconformări la program acestor membri”²⁵.

Congresul organizației județene Timiș-Torontal al P.N.P. a fost reflectat și în ziarul *Banatul*, care, de drept, ar fi trebuit să aparțină P.N.P.-ului, împreună cu toată averea mobilă și imobilă ale Uniunii Patrioților, odată cu transformarea acesteia în Partidul Național-Popular²⁶. Ziarul transmitea note și relatări despre activitatea organizației național-populare din județul Timiș-Torontal. Acest ziar, în relatarea sa despre congresul P.N.P.-ului din județul Timiș-Torontal din 30 iunie 1946, remarcă, printre altele, și faptul că Iancu Jelecuteanu, care prezenta raportul din partea organizației național-populare din plasa Vinga, a subliniat și raporturile bune dintre populația română și cea bulgară²⁷.

Ziarul a insistat pe cuvântul prefectului Valeriu Novacu, care afirma că platforma-program a B.P.D.-ului s-a inspirat consistent din programul P.N.P.-ului. „Programul nostru este bazat pe tradiție și pe principiile democrației (populare – *n.n.*), este programul cel mai apropiat de sufletul maselor, ca dovadă și platforma-program a B.P.D.-ului s-a inspirat, în bună parte, din el”²⁸.

P.N.P.-ul, în dorința de a-și atrage cât mai mulți membri, era interesat și de necesitățile populației. Astfel, la începutul lunii iulie 1946, Comitetul Județean Timiș-Torontal al P.N.P. a trimis o circulară către organizațiile locale și de plasă. În răspunsul dat de către organizațiile național-populare acestei circulare se dorea „să se ceară ca administratorii de întreprinderi să fie desființați, care nu-și mai au un rol practic, decât acela de a încărca la prețul mărfurilor. De a acoperi... învârteli și specula firmelor, de a plasa în aceste posturi, de la un singur partid (cel comunist – *n.n.*), cu rare excepții și de a nu avea niciun rezultat în interesul consumatorilor”²⁹.

²⁴ *Ibidem*, f. 160 v.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ *Ibidem*, f. 184.

²⁷ *Banatul*, Timișoara, anul II, nr. 144, 4 iulie (1946), 2.

²⁸ *Ibidem*, p. 3.

²⁹ SJTAN, *fond C.J. T.-T. al P.N.P.*, d. 6/1946, f. 228 v.

²¹ *Ibidem*, d. 3/1946, f. 160.

²² Pentru activitatea acestuia vezi și Gheorghe Luchescu, *Lugojul – vatră cultural-folclorică*, Timișoara, (2008), 88.

²³ SJTAN, *fond Comitetul Județean T.-T. al P.N.P.*, d. 3/1946, f. 160.

Național-popularii din Sânnicolau Mare mai cereau reorganizarea Apărării Patriotice și schimbarea conducerii acesteia „pentru că să nu se mai facă abuzuri și favoritisme”³⁰.

În același sens se înscria și solicitarea organizației locale național-populare din Lipova, semnată de președintele acesteia, Eugeniu Popa, de a se repara podul de peste Mureș, care lega Lipova de Radna, prima localitate aflată în județul Timiș-Torontal, iar cea de-a doua în județul Arad. Președintele organizației național-populare din Lipova mai cerea înființarea, în oraș, a unei băi populare. „Igiena suferă din această cauză, mai ales că în împrejurările de azi orașul este suprapopulat (se referea la refugiații din Moldova, din cauza secetei din anii 1946–1947 – *n.n.*)”³¹.

În luna respectivă a continuat și organizarea, în teritoriu, a P.N.P.-ului. Astfel, din alocuțiunea conducătorului plășii Gătaia, din județul Timiș-Torontal, ținută în ziua de 4 iulie 1946, rezultă că, din cele 19 comune care formau această plasă, 17 dispuneau de organizații național-populare, adică marea majoritate. El califică această organizare ca pe un adevărat miracol, care s-ar datora principiilor care stăteau la baza partidului, în statutul căruia oricare clasă socială găsea tot ceea ce simte românește. „Înfrângerea dictaturii antonesciene la data de 23 august 1944 marchează punctul de plecare în viața forțelor democratice românești. Prezența forțelor rusești (sovietice – *n.n.*) la Nistru a creat climatul politic intern emancipării de sub ocupația teutonă (germană – *n.n.*)”³².

Președintele organizației național-populare din plasa Gătaia a făcut, în continuare, o apologie a rolului jucat de U.R.S.S. în politica internă și externă românească. „Iată de ce teza afirmată în programul partidului nostru ca alianța cu Rusia Sovietică (U.R.S.S. – *n.n.*) va trebui să formeze pedestalul pe care se va clădi politica externă românească. Această politică de alianță cu U.R.S.S., bazată pe sinceritate și încredere, așa cum ne-au fost oferite de către dl. Molotov³³, care a precizat că nici un amestec de natură politică sau socială a conducătorilor sovietici nu va avea loc în viața românească”³⁴. Se mai afirma că hotărârea regelui Mihai, care a fost secondat de întreaga suflare românească, cu ocazia evenimentelor de la

23 august 1944³⁵, alături de spiritul adus în viața publică de mării aliați ai țării care au promovat cauzele eliberării naționale, au provocat încredere în P.N.P., care ar fi fost un partid pro-monarhic. „Iată de ce, pe plan intern, în programul partidului nostru este credința în viața eternă a Monarhiei Românești”³⁶.

Liderul național-popular mai afirma că acestea au fost cauzele pentru care, la Conferința de Pace de la Paris, marea aliată de la răsărit, prin glasul ministrului de externe Molotov, a susținut – în mod imperativ – drepturile României asupra nord-vestului Ardealului³⁷.

După cum sublinia președintele organizației național-populare din plasa Gătaia, între partidele care formau B.P.D.-ul, apar în continuare fricțiuni și invidii. „Faptul că abia am pornit la drum și că mulțimea ne urmează, unora dintre partidele din blocul guvernamental (format din B.P.D., plus Uniunea Populară Maghiară – *n.n.*) ne invidiază, acuzându-ne, pe nedrept, că facem prozelitism între membrii lor, care, în cele mai multe cazuri, nici nu au făcut parte din acele grupări”³⁸.

În vederea alegerilor, P.N.P.-ul a început constituirea secțiilor și comitetelor electorale din cadrul B.P.D.-ului. Din raportul secretarului general al organizației național-populare din județul Timiș-Torontal din 5 iulie 1946 rezultă că, în data de 4 a lunii respective, s-a constituit secția electorală a plășii Recaș. Cu ocazia respectivă, afirma liderul județean, s-au pus bazele și organizației de femei a B.P.D.-ului, unde au existat astfel de organizații. A fost ales noul comitet provizoriu al femeilor democratice, după cum se arată în raport, care și-a luat sarcina să ia măsuri ca toate soțiile, surorile și fetele din Bloc să fie înscrise pe listele electorale. Acest comitet mai trebuia să sprijine organizarea tineretului fie în Tineretul Progresist, fie în cadrul partidului așa-zis democratice din Bloc³⁹.

O problemă care se afla permanent în atenția organizației național-populare din județul Timiș-Torontal era constituirea unei secții de tineret a partidului, secție care nu exista până la data respectivă. În acest sens, s-a înscris și cererea comitetului organizației național-populare din comuna Ciacova adresată Comitetului Județean Timiș-Torontal al P.N.P.-ului.

³⁰ *Ibidem*, f. 229.

³¹ *Ibidem*, f. 231.

³² *Ibidem*, d. 6/1946, f. 325.

³³ Pentru aceste precizări ale lui Molotov vezi Cristina Păiușan, Narcis Dorin Ion, Mihai Retegan, *Regimul comunist din România. O cronologie politică (1945–1989)*, București, (2002), 27.

³⁴ SJTAN, *fond C.J. T.-T. al P.N.P.*, d. 6/1946, f. 325.

³⁵ Pentru aceste evenimente vezi și Ion Șuța, *România la cumpăna istoriei: august '44*, București, (1991), 17–27.

³⁶ SJTAN, *fond C.J. T.-T. al P.N.P.*, d. 6/1946, f. 325.

³⁷ Pentru Conferința de la Paris și atitudinea sovieticilor vezi și Ștefan Lache, Gheorghe Țuțui, *România și Conferința de Pace de la Paris din 1946*, Cluj-Napoca, (1978), 240–260.

³⁸ SJTAN, *fond C.J. T.-T. al P.N.P.*, d. 6/1946, f. 325 v.

³⁹ *Ibidem*, d. 2/1946, f. 105.

În raportul secretarului general al organizației național-populare din Timiș-Torontal apăreau și probleme economice, cărora li se dădeau o tentă politică. Una din acestea era și solicitarea privind alegerea controlorilor mașinilor expropriate din rândul membrilor locali ai partidelor din B.P.D. și subordonarea acestora consiliului politic local al Blocului⁴⁰.

P.N.P. era confruntat, în județul Timiș-Torontal, și cu probleme referitoare la expropriările legale și cu exceptările de la reforma agrară. O astfel de problemă a apărut și în comuna Comloșu Mic, unde organizația locală național-populară afirma că germanul dr. Petru Pinnck fusese expropriat pe nedrept, deși a luptat pe frontul de vest și a fost decorat cu ordinul „Coroana României” salvând multe vieți ca medic. Național-popularii erau indignați de acest fapt, arătând că „hitleriștii notorii din comuna Jimbolia și din alte comune germane au fost exceptați”⁴¹. Nemulțumirile național-popularilor erau îndreptate față de prestația judecătorului dr. Ioan Pascu, care era președintele comisiei de plasă pentru aplicarea reformei agrare⁴².

De altfel și alți germani s-au adresat P.N.P.-ului în probleme economice sau chiar politice. Astfel, prof. dr. Ștefan Bidner solicitase Consiliului Județean T.-T. al P.N.P. să-i elibereze o dovadă potrivit căreia pe timpul dictaturii antonesciene nu a săvârșit fapte care ar putea fi încadrate în articolul 2 din legea 217/1945⁴³.

Național-popularii din Timiș-Torontal erau tot mai mult preocupați de alegerile parlamentare care se apropiau. În unele plase, ca, de exemplu, Deta, P.N.P.-ul a avut inițiativa organizării Consiliului Electoral de Plasă al B.P.D.-ului. La sesizarea Consiliului Electoral Județean al B.P.D.-ului, organizația național-populară a plasei Deta a preluat inițiativa și a procedat la convocarea tuturor președinților organizațiilor de plasă ale partidelor care formau guvernul Petru Groza. A avut loc, apoi, prezentarea ordinei de zi și s-a trecut la alegerea Biroului de propuneri și alegeri, fiind ales, cu unanimitate de voturi, ca președinte de plasă – Cornel Popescu și ca secretar Pavel Marcov. S-a trecut, apoi, la alegerea membrilor care compuneau biroul electoral al plășii, iar pe urmă fiecare reprezentant al organizației respective a propus membrii care compuneau Consiliul Electoral de plasă. Au fost propuși și aleși:

1	P.S.D.	Cornel Popescu și Anton Balint
2	P.N.P.	Pavel Marcov și Ioachim Iosif
3	Frontul Plugarilor	Grigorie Lațcu și Pavel Momirov
4	P.N.L.-Tătărescu	Simion Ghișa și Petru Stoia
5	P.C.R.	Ioan Milicin și Milan Milin
6	Sindicatul Unite	N. Bucarovschi și Iosif Selestinov
7	Secția Feminină	Ștefania Lachin și Ana Budiu

A mai fost ales și un curier, care trebuia să păstreze legătura cu județul, în persoana lui Lara Milicin. Ca președinte al Consiliului Electoral al B.P.D. al plășii Deta a fost ales Cornel Popescu, membru al P.S.D., iar ca secretar Pavel Marcov, de la P.N.P.⁴⁴.

Și la nivel județean, odată cu apropierea alegerilor, activitatea organizației național-populare din județul Timiș-Torontal a devenit tot mai intensă. În data de 8 iulie 1946 a avut loc o ședință a Biroului de lucru al Comitetului Județean al P.N.P.-ului. Pe ordinea de zi a acestei ședințe figurau, mai ales, probleme organizatorice, ca: *Rapoarte*: a. delegații care au fost în deplasare cu o zi înainte de ședință, b. desemnarea delegaților pentru întrunirea ce trebuia să aibă loc în duminica următoare; *desemnarea persoanelor pentru comitetele electorale ale B.P.D.-ului pe comune și plăși*; *reorganizarea secțiilor*: Presă și Propagandă, Financiară, Cercul de Studii, Tineret, Femei, Diverse; *cartelele de membri din provincie*; *desemnarea membrilor pentru Blocul funcționarilor a cinci membri pentru Școala de Electori*; *trimiterea tabloului de oratori pentru B.P.D.* La ordinea de zi au mai figurat, și alte puncte: problema localului din str. Moșilor, propus de avocatul Nicolae T. Ionescu; probleme pentru Secția financiară a B.P.D.-ului, propunere făcută de col. Nicolae Gălășanu; propunerea unui membru supleant pentru Consiliul Economic al B.P.D.-ului, în persoana dr.-ului Eduard Karner⁴⁵.

Au fost semnalate probleme legate de lipsa de apetență a timișorenilor față de P.N.P. Astfel s-a exprimat și generalul D.M. Constantinescu, președintele organizației timișorene a național-popularilor, care arăta că, deși a reușit să formeze comitete pe sectoare, totuși, membrii P.N.P.-ului nu răspund la comunicările care li se fac de a participa la ședința sectoarelor. Generalul Constantinescu atribuia lipsa de interes a membrilor partidului întregii organizații a P.N.P.-ului, aceasta datorită faptului că unele doleanțe ale membrilor de partid nu au fost susținute atunci când s-a apelat la intervenția partidului. În consecință, el

⁴⁰ *Ibidem*, f. 105 v.

⁴¹ *Ibidem*, f. 105.

⁴² *Ibidem*, f. 105 v.

⁴³ *Ibidem*, f. 42.

⁴⁴ *Ibidem*, d. 3/1946, f. 174.

⁴⁵ *Ibidem*, f. 175.

a propus ca această chestiune să fie dezbătută de comitetul județean, cu toată seriozitatea cuvenită. Venind în întâmpinarea celor afirmate de generalul D.M. Constantinescu, avocatul Nicolae T. Ionescu a propus înființarea urgentă a Cercului de Studii, în cadrul activității căruia să fie dezbătute și soluționate atât doleanțele național-popularilor, cât și cele de interes general ale cetățenilor⁴⁶.

O altă problemă cu care se confrunta guvernul Petru Groza și, inclusiv, P.N.P.-ul, care făcea parte din acesta, și avea, în titulatură, atributul de „național”, era revizionismul, în speță cel maghiar. Pe acesta l-a combătut și prof. univ. dr. Ilie G. Murgulescu, director al ziarului *Banatul*, fost al Uniunii Patrioților, și care, de drept, trebuia să treacă în proprietatea P.N.P.-ului, ca succesor al U.P.-ului. „În ceea ce privește – afirma prof. Ilie G. Murgulescu – originea campaniei revizioniste maghiare, este declanșată de reacțiunea din Ungaria, care, ca reacțiunea de pretutindeni, dezgroapă teme vechi, care își mai păstrează din forța de odinioară, de a frâna dezvoltarea ideilor democratice progresiste”⁴⁷.

Autorul articolului era de acord cu formularea din discursul lui Lucrețiu Pătrășcanu, rostit la Cluj în mai 1946⁴⁸. „Acest adevăr – scria Murgulescu – precis formulat de domnul ministru Lucrețiu Pătrășcanu, în cuvântarea sa de la Cluj, se poate verifica chiar dacă ne fixăm asupra experiențelor revizioniste, atât din Ungaria, cât și printre maghiarii de la noi”⁴⁹.

Se arată, apoi, de către autorul articolului, diferența dintre revizionismul maghiar din perioada interbelică și cel de după cel de-al doilea război mondial. Dacă, după primul război mondial, ideea cu acțiunea revizionistă s-a cristalizat discret și încet, de data aceasta asistăm la o adevărată erupție a revizionismului care intra în circulație înainte chiar de consfințirea oficială a granițelor între state”⁵⁰.

Revizionismul maghiar a fost exploatat în primăvara și vara anului 1946, pentru ca în 7 mai 1946, în cadrul Conferinței de Pace de la Paris, la cea de-a 19-a ședință plenară a Consiliului Miniștrilor de Externe a celor 4 Mari Puteri, a fost declarat nul și neavenit Dictatul de la Viena din 30 august 1940, iar frontiera ungaro-română a fost restabilită așa cum a existat la 1 ianuarie 1938⁵¹.

⁴⁶ *Ibidem*, f. 176.

⁴⁷ Ilie G. Murgulescu, Revizionism și reacțiune, *Banatul*, Timișoara, anul II, nr. 148, 8 iulie (1946), 1.

⁴⁸ Lavinia Betea, *Lucrețiu Pătrășcanu. Moartea unui lider comunist*, București, (2001), 65–85.

⁴⁹ I.G. Murgulescu, *op. cit.*, 1.

⁵⁰ *Ibidem*.

⁵¹ Cristina Păiușan, Narcis Dorin Ion, Mihai Retegan, *op. cit.*, 23.

În articolul său din ziarul *Banatul*, Ilie G. Murgulescu mai arăta că „Astfel, cercurile revizioniste din Ungaria, prin agitație și voiajurile diplomatice de până acum, au și scris primul capitol din istoria recentă a revizionismului”⁵².

Prof. Ilie G. Murgulescu⁵³ atenționează opinia publică și asupra măsurilor ce trebuiau luate de România pentru contracararea acestui atac. „Și fiindcă această acțiune este concentrată numai asupra țării noastre, este necesar să examinăm cu atenție, să-i descoperim originea și semnificația și să desprindem, de aici, atitudinea și măsurile juste la care trebuie să se oprească popoarele și guvernul țării în fața acestei probleme”⁵⁴.

În continuare P.N.P.-ul se pregătea, ca și alte partide din B.P.D., pentru campania electorală. Conform dispozițiilor C.C. al B.P.D., și în plan local, toți șefii de plasă și cei comunali, erau convocați, ca și șefii de organizații ai celorlalte partide din Bloc, ca, până la 10 iulie, să treacă la constituirea comitetelor electorale ale acestor unități administrative. Pentru îndeplinirea acestei sarcini trebuiau făcute procese-verbale de constituire și, pentru aceasta, trebuia luată legătura cu reprezentanții celorlalte partide din Bloc, respectându-se întocmai instrucțiunile primite⁵⁵.

În acest scop, a avut loc și o întrunire, la Palatul Cultural din Timișoara, a delegaților organizațiilor politice care făceau parte din guvern, adunare prezidată de avocatul Tiberiu Coracu, președintele Consiliului Local Timișoara al B.P.D.-ului⁵⁶.

Aceste întruniri de constituire se făceau și în județele bănățene, pentru că, în data de 13 iulie 1946, a fost promulgată Legea Electorală, lege care prevedea și desființarea Senatului⁵⁷.

Existau, însă, diverse probleme în cadrul organizațiilor național-populare din județul Timiș-Torontal. În acest sens se situa și raportul Comitetului P.N.P. al plășii Giulvăz din 10 iulie 1946. În raport erau reliefate problemele din diverse comune, inclusiv cele referitoare la aplicarea reformei agrare, lipsa de legături telefonice între unele comune ale plășii și o problemă deosebită,

⁵² I.G. Murgulescu, *op. cit.*, 1.

⁵³ Pentru activitatea științifică a acestuia vezi și Radu Păiușan, Aspects concerning the history of science and technology in the south-west of Romania between 1940–1960 In *NOESIS. Travaux du Comité Roumain d'Histoire et de Philosophie des Sciences*, XXXV, București, (2010), 214–215.

⁵⁴ I.G. Murgulescu, *op. cit.*, 1.

⁵⁵ *Vieța bănățeană*, Timișoara, anul II, seria a II-a, nr. 78, iulie (1946), 1.

⁵⁶ *Ibidem*, 3.

⁵⁷ Vezi Cristina Păiușan, Narcis Dorin Ion, Mihai Retegan, *op. cit.*, 27.

care apăruse în localitatea Peciu Nou, cea a coloniștilor. Aici, ca și în alte localități, existau probleme cu locuitorii germani, care deținuseră anterior proprietăți în comună. Aceștia, se arăta în raport, erau numiți hitleriști, împreună cu conducătorul lor, Negrea, camuflați în organizația Partidului Social Democrat Independent-Titel Petrescu și se organizaseră într-o cooperativă alcătuită în marea ei parte din germani (90%) purtându-se urât cu coloniștii. Se ajunsese în situația în care național-popularii le-au cerut coloniștilor români, veniți din teritoriile aflate în afara țării, mai ales din Cadrilater, să aștepte rezolvarea situației lor și să nu-și facă singuri dreptate⁵⁸.

Se mai afirma că instigatori de tipul lui Negrea întrețineau o atmosferă ostilă între foștii proprietari, plecați cu armata germană și, apoi, reveniți în satele în care ei au fost colonizați, cu câteva secole în urmă, din lumea germană⁵⁹, care nu scăpau nici un prilej să le facă mizerii coloniștilor și, în special, celor veniți de curând. Foștii proprietari încuiau magaziiile în care se găsea inventarul agricol și, apoi, foarte mulți coloniști erau puși, în anul 1946, în situația de a nu putea avea acces la utilajele agricole necesare care le-au fost repartizate fiindcă vechii proprietari dețineau cheile la ei. Această situație era caracterizată, în raport, drept o sfidare la adresa național-popularilor, arătându-se că nu exista zi în care foștii proprietari să nu le spună răspicat coloniștilor că situația lor era doar provizorie, așa că ei nu doreau să le pună la dispoziție cele necesare⁶⁰.

Coloniștii din Peciu Nou propuneau ca toți proprietarii germani de la sate, care vor fi dovediți că au aceeași atitudine ostilă, să fie imediat evacuați, cu concursul autorităților, în satele germane vecine, în casele absenteiștilor. Aceasta trebuia făcut, afirmau coloniștii, pentru că nu trebuia uitat că întregul inventar agricol era atribuit, în întregime acestora care locuiau împreună cu proprietarul care a fost expropriat, dar care inventar se afla sub cheie la proprietar.

O problemă o ridică și impozitul agricol. În acest sens, coloniștii erau indignați datorită faptului

că, deși erau scutiți pe un termen de 10 ani, totuși administrația financiară nu a comunicat autorităților de la sate acest lucru, pentru ca organele fiscale să nu-i mai urmărească pe coloniști pentru acest impozit. Se cerea, de către aceștia, să se intervină în acest sens la administrația financiară.

Mai era subliniat faptul că tuturor coloniștilor li s-au atribuit loturi de 10 ha. Acest tratament trebuia să li se aplice și coloniștilor din Cadrilater, veniți mai recent, adică să li se atribuie 16 jug de pământ arabil, așa cum s-a hotărât pentru cei aflați, mai demult, în comună.

Este echitabil și drept, se mai arăta în raport, ca acei coloniști care, de la plecare, în condițiile știute, din Dobrogea, trecuți în Bucovina și îndeosebi în Banat, au avut mult mai mult de suferit moral și material⁶¹.

Aceeași situație este prezentată și de către N.N. Alivezeanu, delegatul plășii Giulvăz. Acesta afirma că al doilea element de rezistență activă era același Negrea, care era conducătorul cooperativei din comună și fost jandarm epurat, sprijinit de către toți membrii cooperativei de naționalitate germană, înscrisi în facțiunea P.S.D.-Titel Petrescu. Aceștia au adoptat o atitudine ostilă, având grijă că, ori de câte ori există ocazia, să defăimeze toate stările de lucruri din țară, guvernul etc. Negrea niciodată nu scăpa ocazia de a le reaminti coloniștilor din Peciu Nou că prezența lor era vremelnică și că, în curând, se vor face socotelile pentru cei care rămân și, apoi, pleacă spre răsărit⁶².

În concluzie, și în această perioadă organizațiile național-populare din județele bănățene se confruntau cu diverse probleme. Una dintre acestea era neînțelegerea existentă în cadrul B.P.D., în care P.C.R.-ul dorea să-și afirme supremația. O altă problemă este cea a populației românești refugiată din teritoriile ocupate de către unele țări comuniste, ca U.R.S.S. și Bulgaria, și care fusese colonizată în Banat, în casele rămase libere după plecarea unei părți a germanilor cu armata nazistă.

⁵⁸ SJTAN, *fond C.J. T-T. al P.N.P.*, d. 2/1946, f. 78.

⁵⁹ Vezi pe larg Aurel Țintă, *Colonizările habsburgice în Banat. 1716-1740*, Timișoara, (1972).

⁶⁰ SJTAN, *fond C.J. T-T. al P.N.P.*, d. 2/1946, f. 78.

⁶¹ *Ibidem*, f. 79.

⁶² *Ibidem*, f. 92.

DE L'HISTORIQUE DU PARTI NATIONAL-POPULAIRE BANATIEN PENDANT LA DEUXIÈME PARTIE DE L'ANNÉE 1946

(Résumé)

Le Parti National-Populaire, inscrit relativement tard sur la scène politique d'après la seconde guerre mondiale, a été constitué comme une annexe du Parti Communiste. Il devait inclure des couches sociales auxquelles les partis soi-disant ouvriers n'avaient aucun accès, grâce à la méfiance de celles-ci par rapport aux communistes. Tenant compte du fait que la plupart de la population de notre pays n'était pas encore enregistrée du point de vue politique ou n'avait aucune sympathies politiques, les communistes ont décidé le changement d'une organisation soi-disant de masse, trouvée sous leur contrôle, c'est-à-dire l'Union des Patriotes, dans un parti politique.

On pouvait observer la présence, dans l'Union des Patriotes, des membres des partis et d'organisations pro-communistes. Mais, le nouveau parti était une organisation

politique indépendante, qui activait au nom propre, dans les alliances guidées par le Parti Communiste, comme, par exemple: le Front National-Démocrate, le Bloc des Partis Démocrates et, puis, le Front de la Démocratie Populaire.

Pour induire en erreur les couches moyennes (l'intellectualité urbaine et rurale, les fonctionnaires publics et particuliers, les industriels, les commerçants, les artisans), les femmes et les jeunes, le nouveau parti, fondé en janvier 1946, avait – comme des articles programmatiques – les valeurs fondamentales des roumains: la Monarchie, l'Église, l'École, la Famille et les Traditions.

Pour désorienter complètement l'opinion publique, la dénomination du parti contenait le terme „national”, à l'époque où était en cours de lancement „l'internationalisme prolétaire”.

On n'existait, dans le programme du parti, aucune référence à la collectivisation soviétique et à l'idéologie communiste, ceci comptant sur la bonne foi des citoyens roumains qui n'avaient pas fait de la politique agissante entre les deux guerres mondiales.